

ר' נחמן טולטשינער ז"ל, סוד גדול, כי היה איש תם וירא אלקים, וכפי האור שהאיר בו מוהרנ"ת ז"ל, כי שמע את רב התורות מ"לקוטי-הלכות", מלבד שאר שיחותיו הקדושות שבצל-פה, והיה משמש אותו ורואה הנהגתו. ועל-כן היה גם-כן חדוש נפלא בענין הסתרה והעלמה, להסתיר ולהעלים עצמו מכל העולם, ומכל שכן וכל שכן מוהרנ"ת ז"ל בעצמו כפי רחב בינתו ועצם דבקותו בו יתברך, היה אש לוקטת ממש, כי ספרו הקדוש הוא עצם גלוי אלקות בהתגלות נוראה ונפלאה, למי שבקי היטב בדבריו הקדושים, אף-על-פי-כן היה נעלם וגנוז כל ימי חייו מכל העולם, ואפלו מאנשי שלומנו, ואפלו עכשו עדין הוא נעלם ונסתר לגמרי, רק מי ששוקד על דלתות ספרו הקדוש "לקוטי-הלכות" בכל יום, יש לו איזו תפיסה בו. אשרי השוקד על דלתותיו יום יום. ושמעתי מאנשי שלומנו, שבאומן היו אומרים: פארנואס האט זיך דער דערהאלטן אזוי שיין? ווייל ער האט גילערנט אסאך "לקוטי-הלכות" ולמה היתה לזה ירידה גדולה כזו ונפל ונתרחק לגמרי? כי לא למד "לקוטי-הלכות". ועל-כן, חמדת לבבי, התמד ב"לקוטי-הלכות", שהם התורה שבצל-פה שבחסידות ברסלב, ואז טוב לך לנצח.

הנ"ל...

ג' קה.

בעזרת השם יתברך, יום שני לסדר חיי שרה ה'תש"ם.

שלום וברכה וכל טוב סלה יגיעו אל ידידי, הרב הרוצה להתודע מתורת רבנו הנחל נובע מקור חכמה, זכותו יגן עלינו ... גרו יאיר ויזרח.

מכתבך הארוך לנכון קבלתי, ומאד אני מתפלא עליכם שהעזתם כל-כך נגד מה שכתוב בתי-מוהר"ן, אות להתרחק מהחקירות, סימן ד', שרבנו ז"ל דבר בגנות אלו הספרים המפרשים את התורה

(ל) למה התחזק זה כל-כך ועשה טוב הרבה ביהדות? כי למד "לקוטי-הלכות".

על-פי דעות הרעות של אריסטו היוני, ימח שמו, כגון: ספרי האבן עזרא, ובפרט ספרי הרלב"ג, שחייב אדם לקרע כששומע, חס ושלום, דבור אחד מדברים כאלה וכו', אשר כל ההקדמות שלהם לקחו מאריסטו היוני, ימח שמו ונמח זכרו ושאר האפיקורסים שהיו קצתם קדם חכמי התלמוד וקצתם בימיהם, אשר כל כוונת בעלי המשנה והגמרא הקדושה, שאסרו ללמד ספרי חכמה יונית היה על ספרים הללו של אלו האפיקורסים, שכלם היו אז אצל היונים, וכל מקום שהזכירו חז"ל אפיקורס, כוונתם על מי שנמשך לדרכיהם ולסברותיהם, אשר על-כן גם שאר הרשעים גמורים, שיש להם כפירה כלשהי נקראים גם-כן אפיקורס, כי תולין הקלקלה במקלקל (בבא בתרא קט:), כי היה פילוסוף כופר אחד, ששמו הרע היה אפיקורס, כשמו כן הוא, ימח שמו וזכרו, ודעתו הרעה מפרסמת בספריהם הרעים, ואיך יעלה על דעת מי שרוצה להיות יהודי, לעיין בספרים כאלו, הבנויים על יסודות רעים של אפיקורסים מפרסמים, שמהם נמשכין כל האפיקורסים והכופרים שבעולם וכו', עין שם; ושאלתו, איך ידבר רבנו ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל כל-כך בגנות אריסטו היוני, שכל מפרשי התורה מביאים אותו, כמו האבן עזרא והרלב"ג וכו'. מה אמר לכם, הנה אצלנו אין קשה כלום, כי תהלה לאל, לנו יש אמונת חכמים, וכל מה שאמר וגלה לנו רבנו ז"ל, הוא אצלנו ודאות, בלי שום ספק ספיקא כלל. אבל יען שמבלבל אתכם, אמרתי להעתיק לכם מפמה ספרים, איך שהם מגנים ומבזים את ספרי החקירות והפילוסופיה הארוכה, אשר אינה מביאה שום תועלת, רק עוקרת את האדם משרשו. וקדם אעתיק לכם, מה שמצאתי בספר ישן, שמספר בגנות המתעב והמזהם אריסטו, ימח שמו ונמח זכרו. וזו לשונו של הספר "מאירת עינים" לרבנו יצחק דמן עכו בפרשת וישלח, וזו לשונו: "וכאשר היה שומע המקבל ירא השם מנעוריו ר' משה בר ר' שלמה בר ר' שמעון מעיר בורגוש ז"ל, זכרון שבח על חכמי הפילוסופיה, היה אומר: הפילוסופים שאתם משבחים חכמתם, דעו באמת, כי במקום מעמד ראשם — מעמד רגלינו. ודבר זה משכל ראשון הוא למשפילים, ואני מעיד עלי שמים וארץ ואת בוראם, כי בעכו

תִּבְנֶה וּתְכַוֵּן, הֵינּוּ יוֹם אֶחָד, אֲנַחְנוּ הַתְּלָמִידִים יוֹשְׁבִים וְשׁוֹנִים לִפְנֵי מוֹרֵי ר' שְׁלֹמֹה הַצִּדְקָתִי הַקָּטָן זֶה"ה, וְאֵגֶב גִּרְרָא הַגֶּעְנוּ לְדַבֵּר לִפְנֵי עַל אֲרִיסְטוֹ הַחֹכֶם הַיְדוּעַ, רַבּוֹ שֶׁל אֶלְכְּסַנְדְּרוֹס, שֶׁחָשַׁק בְּאִשְׁתִּי אֶלְכְּסַנְדֵּר הַמֶּלֶךְ הַתְּלָמִיד, עַד שֶׁתִּבְעָה שְׁתַּשְׁמַע לוֹ. אָמְרָה לוֹ: "חֹכֶם כְּמוֹךָ תוֹבֵעַ דְּבַר זֶה?! וְאֵיךְ חֻכְמָתְךָ וִירָאתְךָ מֵאֱלֹקִים?! " וְלֹא הֶאֱזִין לְדַבְרֶיהָ, וְהָיָה רוֹדֵף אַחֲרֶיהָ יוֹם יוֹם, עַד שֶׁאָמְרָה לוֹ: "אִם תִּרְצֶה שְׁאֲשַׁמַּע לְךָ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ וְלִמְלֹא בְקִשְׁתְּךָ, תַּעֲשֶׂה אֵתהּ תַּחֲלָה רְצוֹנִי וּבְקִשְׁתִּי". אָמַר לָהּ: "וּמָה בְקִשְׁתְּךָ?" אָמְרָה לוֹ: "שֶׁנִּקְבַּע זֶה הַמַּעֲשֶׂה לְיוֹם נֹעֵד, וּבָאוּתוֹ יוֹם שֶׁנֹּדַע בְּבִירוֹר שֶׁהַמֶּלֶךְ אֶלְכְּסַנְדֵּר יֵצֵא לְצוּד, נִכְנָס אָנִי וְאֵתהּ בַּחֲדָר, וְאֵתהּ תֵּלֵךְ עַל אַרְבַּע, וְאֲנִי אֶרְכַּב עָלֶיךָ כְּאִלּוּ אָנִי רוֹכֶבֶת עַל הַפֶּרָדָה, וְתֵלֵךְ עַל אַרְבַּע וְאֲנִי רוֹכֶבֶת פָּעַם אוֹ שְׁתֵּי פָעָמִים עַל פְּנֵי כָל הַחֲדָר, וְאַחֲר־כֵּן אַעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ". וְהוֹדָה וְשִׂמַּח. וַיְהִי בַלַּיְלָה, וַתֹּאמֶר אֶל אִשָּׁה אֶלְכְּסַנְדֵּר: "נָדַע בְּאַמֶּת, כִּי כְּזֶה וְכֵזֶה דִּבַּר עָמִי הָרַב שְׁלֹךְ, שֶׁהוּא אִישׁ הָאֱלֹקִים בְּעֵינַי, וְרוֹדֵף אַחֲרֵי יוֹם יוֹם, עַד שֶׁהוֹדִיתִי לוֹ, וְעָשִׂינוּ הַסִּפְכָּה זֹאת". וַיְהִי כֹאֲשֶׁר שָׁמַע דְּבָרֶיהָ, וַיִּקְצֹף הַמֶּלֶךְ מְאֹד, וַחֲמָתוֹ בִּעֲרָה בּוֹ, וַיְהִי כֹאֲשֶׁר הִגִּיעַ יוֹם הַנֹּעֵד לַעֲשׂוֹת הַסִּפְכָּתָם, רָכַב הַמֶּלֶךְ עִם פָּרָשָׁיו לִלְכֹת הַשָּׂדֶה לְצוּד כְּמִנְהַגוֹ, וְאַחֲר־כֵּן שָׁב הוּא לְבִדּוֹ בְּאִפֶּן שֶׁלֹּא יִרְגִּישׁ בּוֹ שׁוֹם אָדָם, וְנִכְנָס לַחֲדָר וְנִחְבֵּא שָׁם, וְהִנֵּה אֲרִיסְטוֹ וְהַמֶּלֶכָה נִכְנָסוּ לַחֲדָר, וְכָרַע אֲרִיסְטוֹ וְהָיָה הוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע, וְהַמֶּלֶכָה רוֹכֶבֶת עָלָיו, וְהָיָה הוֹלֵךְ בְּזֶה הַחֲדָר מִפֶּה וּמִפֶּה פָּעָמִים רַבּוֹת. וְהִנֵּה אֶלְכְּסַנְדֵּר יֵצֵא, וְכֹאֲשֶׁר רָאָהוּ אֲרִיסְטוֹ — נָפְלוּ פָנָיו, וְרָצָה הַמֶּלֶךְ לְהַתִּיז אֶת רֹאשׁוֹ, וּמִפְּנֵי שֶׁהָיָה רַבּוֹ, וְלִמְדוֹ חֻכְמָה רַבָּה, וּבַעֲצָתוֹ הִנְכוֹנָה הַצְּלִיחַ לְכַבֵּשׁ מַלְכוּת רַבּוֹת, וְרָאָה שֶׁאִם יִהְיֶה, יַעֲשֶׂה קִרְחָה גְדוֹלָה בְּלִמּוֹד הַחֻכְמָה לַתְּלָמִידִים, וְנִמְנָע לְהִרְגּוֹ, אֵךְ אִמָּנָם כָּבֵל אוֹתוֹ, וַעֲשֶׂה לוֹ צָרוֹת רַבּוֹת וַיִּסּוּרִין קָשִׁין. הָרִי אֵתהּ שְׁמַעְתָּ עַל הַיּוֹנִי, כִּמָּה הָיָה יִירָא שְׁמִים, "אָמַר נָבֵל בָּלְבוּ אֵין אֱלֹקִים" (תְּהִלִּים יד, א), וְאֵל תִּתְּפֹתָה אַחֲרֵי חֻכְמָתוֹ, וְאֵל תַּעֲבֹר עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, פֶּן תִּלְכֹּד בְּמִלְכָּדָתוֹ לְהַסִּיר מֵעָלֶיךָ עַל אֱלֹקֵינוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא הַקָּדְמוֹן, וּבִרְא יֵשׁ מֵאִין, וּמִחֲדָשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית וְעַל תּוֹרָתוֹ, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

עכשו אשאל אותך, אחרי הדברים והאמת האלו, איך תוכלו לדון את הארור הזה לכף זכות?! כי הנה מנוול ומתעב ומשקץ, רחמנא לצלן, בתאות נאוף כאחד הכלבים והעבדים השפלים וכו' וכו', ואיך נפרש את תורתנו הקדושה על-פי הקדמותיו ההפוכות מהאמת?!

ועכשו אמרתי להעתיק לכם מכמה וכמה ספרים, המדברים מגנות למוד התקירות והפילוסופיה הארוכה, עין בספר הרקאנטי (בפרשת בראשית, דף טו), וזו לשונו: אריסטו ותלמידיו הרשעים נטו מדרך התורה לגמרי, אחר סברתם ומופתיהם הנקראת לבעלי הקבלה אחיות עינים. ועין ברבנו בחיי (פרשת אחרי), שכתב: אין דעות הפילוסופיה אצלינו עקר, לפי שאינם אלא מצד המחקר, ולא ידעו ולא יבינו בחשכה התהלכו, עין שם.

ועין בתשובות הרא"ש (כלל פ"ה) שכתב, שהיא הפך חכמת התורה, עין שם.

ועין בספר "שבילי אמונה" (דף ק') וזו לשונו: המתפלספים חושבים שזה מעשה מרובה. ובאמת הוא אבדון ומות, והמאמינים כן נבדלים מקהל ישראל, עין שם.

ועין בתשובות הרשב"א (סימן תיד), שכתב: המתמיד בספרי הינונים, עוקר תורת ה' ותחומיה, עין שם.

והרב רבנו תם בספר הישר כותב, וזו לשונו: כי טרם ישיג מחכמות חיצוניות תועלת, יאבד אמונתו, וכמה חכמים בעיניהם חשבו שעלו למרום החכמו ושעמדו בסוד גדול, ולא ידעו, כי רחקו מהאמונה מעט מעט, עין שם.

ועין בשל"ה הקדוש, במסכת שביעות, שהאריך באסור למוד הפילוסופיה.

ועין בספר "מאירת עינים" (ריש פרשת נח) שכתב, שהזהרנו על החכמה שבדו מלבם, שהנמשך אחריה גורמת לו לפרק מעליו על תורה, עין שם.

ובתשובות הריב"ש כותב, וזו לשונו: ה"ש ספרי מינים יותר מאלו שמביאים מופתים וראיות להכחיש עקרי תורה, ע"ן שם.

ובספר האמונות לרב שם טוב (שער ג', פרק ד') כתב, וזו לשונו; המתפלספים גנבו החכמות וזיפום וכו'. ואין ספק כי הרשעים עובדי עבודה זרה והמכשפים לא היו שוטים, אלא רשעים, ע"ן שם.

וע"ן בתשובות הרשב"א (תיד, תטו, תטז), שהאריך מאוד בזה, עם שלשה כתבי חרם, ע"ן שם.

ובאור צדיקים לר' מאיר פאפריש כתב, וזו לשונו: ירחיק מאוד למוד הפילוסופיה מכל דרך ארץ, כי היא אש זרה, ע"ן שם.

וזו לשון מורנו הרב רבי יעקב עמדין בסדורו (חלון שביעי המצרי): הפילוסופיה שנואה למקום, ונדמה אהובה לבריות, והיא מתנפרת במצחה, צרעת ממארת, בימינה חרב החלל, ובשמאלה מות ואבדון, חכמה היונית הארוכה היא מקברת הנפש ועד בשר הורסת ועוקרת, לא תעזב שרש למעלה, ושם ושארית למטה בארץ, והיא שהולידה בנים זרים לאמתנו, שהתחכמו לעקר שרשי התורה ולקצץ ענפיה, ולהתנהג בחיי החפשויות וכו', והפכו פנים בתורה שלא כהלכה וכו'. ואמרת קדוש ישראל נאצו ותורתו גואלים וכו', וכל התלאה מצאתנו בחבורתם, וכל הרעה באתנו בסבתם, לפיכך צריך לעקר לשרש אחר שרש פורה ראש ולענה זו המרה, ע"ן שם.

וע"ן בספר הקדמון לר' יוסף יעב"ץ (אור החיים), שהאריך מאוד להזהר מלעסוק בזה. ובספר מע"ן גנים להגאון הצדיק בעל ה"בני יששכר" על ספרי היעב"ץ הנ"ל, הביא דברי בעל טהרת הקדש, שהזהיר מלטמא ידיו בלגעת בספרים חיצוניים, המטמאים את הידים ופשיטא את פיו וכו': ובעיני ראיתי ושמעתי, שכמה נערים באים לידי כפירה על-ידי-זה, והשכל מחיב, שיכול להיות כן, עד כאן לשונו. והבעל בני יששכר כתב וזו לשונו: ואני ראיתי בעיני שלא נמלט מהם איש להטהר בדת יהודית, כי אם אחד מעיר ושנים ממשפחה, וגם זו מן השפה ולחוץ וכו', ודי בזה להציל נפשות

יִשְׂרָאֵל, וְלֹא תַחֲבֹק חֵיק נָכָרִים, רַק תִּתְרַפֵּק בְּאַיִלַת אֲהָבִים וַיַּעֲלֵת חֵן, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ, עַיִן שָׁם, שֶׁהָאֲרִיךְ בָּזָה, וְהַפְּלִיג מְאֹד בְּחִכְמַת הַקְּבִלָה קְדוּשָׁה דְּכָל הַחֲכָמוֹת נִדְחִים מִפְּנֵיהָ, כְּמוֹ שֶׁנִּדְחָה חֲשֵׁךְ מִפְּנֵי הָאוֹר. וְהַלּוֹאִי שֶׁלֹּא הָיוּ מְקַלִּין גְּדוּלֵי הַדּוֹר בְּלִמּוּדָה, וְהַלּוֹאִי הָיוּ מְלַמְּדִים דֶּרֶךְ לְתַלְמִידֵיהֶם לַעֲסֹק בָּהּ, וּבִבְרָאִי לֹא הָיָה אֹז שׁוֹם הֶרְמֵת רֹאשׁ לַחֲכָמוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת.

וַעֲיִן בְּתִשׁוּבוֹת הֶרֶם"א (סימן ר' ו') וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: מְעִידֵנִי עָלֵי שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁכָּל יָמֵי לֹא עָסַקְתִּי בְּשׁוֹם סֵפֶר מִסְפָּרֵי אֲרִיסְטוֹ, רַק מֵה שֶׁעָסַקְתִּי בְּסֵפֶר הַמּוֹרָה וְכִדּוּמִיָּהֶן, שֶׁחֲבָרוּ חו"ל, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

וּבְסֵפֶר "חֶסֶד לְאַבְרָהָם" בְּהַקְדָּמָתוֹ כּוֹתֵב, שֶׁמֶן הָרְאוֹי, שֶׁבָּנִי יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְחַכְמוּ אֶלָּא מִן הַחֲכָמָה הַפְּנִימִית הַקְּדוּשָׁה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן קְרוֹבִים אֶל הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהֵם עֲשׂוּיִים בְּצֶלֶם וּבְדַמּוֹת אֱלֹקֵי, וְאֵלֹהֵי הָיָה כְּשֶׁרִים וְרְאוּיִים, הֵיטָה הַחֲכָמָה הַפְּנִימִית עוֹמֶדֶת בָּהֶם.

וַעֲיִן בְּ"סֵפֶר הַחַיִּים" לְאַחֵי הַמֶּהָר"ל שְׁכוּתֵב, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: כְּתֹב הַפִּילוֹסוֹפִים לֹא יַעֲלֶה בִּידֵם, רַק רַעוּת רוּחַ וְשִׁבְרוֹן לֵב וְכו', הַחֲלֹשׁ בְּאַמוּנָתוֹ יִבְקֹשׁ אַחֵר מְתִיקוֹת דְּבָרֵי הַפִּילוֹסוֹפִיָּה, וְנִפְשׁוּ קִצָּה בְּלֶחֶם הַתָּמִיד, הוּא לֶחֶם הַתְּלִמוּד, אֲשֶׁר הוּא מְזוֹן הַנֶּפֶשׁ, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

וַעֲיִן בְּסֵפֶר "דֶּרֶךְ פְּקוּדֵיךְ" (מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה י"א), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: הַחֲקִירָה מִיִּקְרִי עַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע, וְזֶה דְּמִיּוֹן חֲטָא אָדָם הָרֹאשׁוֹן. וְחֲסִידִים הָרֹאשׁוֹנִים כְּמוֹ בַּעַל חוּבַת הַלְּבָבוֹת וּרְבֵנוֹ סַעֲדִיָּה גְאוֹן וְשֹׂאֵר כֶּת הַקְּדָמוֹנִים, הָיָה מִן הַצָּרֶךְ לָהֶם לְהַשִּׁיב לְאַפִּיקוֹרְסִים בּוֹכּוֹחִים שֶׁהָיוּ לָהֶם, וְלִהְיוֹת אֹז בְּאֶלֶף הַחֲמִישִׁי, בְּסוּד עוֹלָם הַתְּהוֹ, וְגַם מִחֲמַת דַּחַק הַגָּלוּת וְהַפְּזוּר לֹא הָיָה בְּאַפְשָׁרִי לַחֲכָמֵי הַדּוֹר לְהִטְעִים לְהַמּוֹן עִם עֲנִינֵי הָאֱלֻקּוֹת, וְלִהְרַחֵק הַגִּשְׁמָה מִבְּלִי הַלְּבִישָׁם הָעֲנִינִים בְּחֻקֵּי הַתְּבִינָה מֵה שֶׁכָּתֵב הַחֲסִיד מֶהָר"י יַעֲב"ץ, שֶׁהָיָה בְּדוֹרוֹת הַשְּׁמַד, וְהָעִיד שֶׁרָאָה כָּל אוֹתָן הַחוֹקְרִים אֲשֶׁר הָעֵמִידוֹ אֲמוּנָתָם עַל חֻקֵּי הַשֶּׁכֶל, הִמִּירוּ כְּבוֹדָם בְּלֹא יוֹעִיל בְּיוֹם זַעַם, וְנָשִׁים וְקָלִי הַדַּעַת, אֲשֶׁר כָּל אֲמוּנָתָם בְּשִׁמְיָהּ וּבְקִבְלָהּ יְרוּשָׁה מֵאַבוֹתֵינוּ, עָמְדוּ בְּנִסְיוֹן וְנִבְחָנוּ בְּצִרוּף וְקִדְשׁוֹ שָׁמוֹ הַגְּדוֹל וְכו'.

ובזמן הזה כֹּאֲשֶׁר הוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֶׁלַח לָנוּ אוֹר שְׁבַעַת הַיָּמִים
מִזְמַן הָאָרִיז"ל, נִשְׁמֹת עוֹלָם הַתְּקוּן, עֶקֶר אֱמוּנָתָנוּ מְחַיֶּבֶת לִהְיוֹת
מִצַּד הַשְּׁמִיעָה בְּאֵזֶן, הִיא הַקְּבָלָה, וְתַעֲמִיד לַעֲד, עֵינַי שָׁם.

וְעֵינַי בְּמִדְרָשׁ הָאִיתְמָרִי לְבַעַל מִדְרָשׁ תַּלְפִּיּוֹת (דְּרוֹשׁ כו): לְהַפִּיל
סִבְרַת הַמִּינִין חֲכָמֵי פִילֹסוֹפִיָּה הַכּוֹפְרִים בְּמַעֲשֵׂה ה', בְּבִרְיַת שְׁמַיִם
וְאָרֶץ, עֵינַי שָׁם.

וְעֵינַי בְּ"שׁוּמְרֵי אֱמוּנִים" (הַקְדָּמוֹן) לְרַבְּנוּ יוֹסֵף אִירֵגָאס ו"ל
(וּכְנִס א', סִימָן לו), וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: יֵשׁ בְּסִפְרֵי הַפִּילֹסוֹפִים כַּמָּה דְּעוֹת
מְזִיפּוֹת וּכְפִירוֹת, אֲשֶׁר מִפְּנֵי כֵךְ אָסְרוּ לְקַרְא בָּהֶם, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

וּבִסְפָּר "כְּתָר רֹאשׁ" (סִימָן סא) מְבִיא בְּשֵׁם הַגָּר"א ו"ל, שֶׁבְּמִקּוֹם
רֹאשׁ הַפִּילֹסוֹפִיָּה, שָׁם הִתְחַלַּת רַגְלֵי חֲכָמַת הַקְּבָלָה, עֵינַי שָׁם.

וְעֵינַי בְּסִדְרֵי הַדּוֹרוֹת (דף סח), שֶׁמְבִיא מִקְדָּמוֹנִיּוֹת, שְׁאָרִיסְטוֹ חֲבֵר
בְּסוֹף יָמָיו סִפֵּר, שֶׁחֲזַר בּוֹ מִכָּל מָה שֶׁכָּתַב בַּתְּחִלָּה, וְהָיָה אוֹמֵר בְּכָל
דְּבָר, וְהִתְחַזְרְנִי הַשְּׁמַעוֹנִי בְּמוֹפֶת וּטְעָנוֹת כֵּךְ וְכָךְ. וְכָתַב לֹא לְכַסְנֵדֶר
תַּלְמִידוֹ: בְּרוּךְ אֱלֹקִים פּוֹקֵחַ עֲוֹנוֹת, מוֹרֶה חַטָּאִים בְּדֶרֶךְ, יִשְׁתַּבַּח
שְׁבַח הָרְאוּי לוֹ, אֲשֶׁר גָּמְלָנִי בְּרַחֲמָיו וּבְרַב חֲסִדָּיו, וְהוֹצִיאָנִי מִן
הַכְּסִילוֹת הַגְּמוּרָה, אֲשֶׁר הָיִיתִי בָּהּ כָּל יָמֵי חַיִּי, בְּהַתְּעַסְקִי בְּחֲכָמַת
הַפִּילֹסוֹפִיָּה, וְהָיִיתִי דֵּן כָּל הַדְּבָרִים עַל דֶּרֶךְ הַשְּׁכָל, וְחִבְרָתִי בְּזֶה
סִפְרִים כְּחוֹל הַיָּם, יִתְנוּצְצוּ כָּל רוֹאֵי בָם, עַד שֶׁבְּסוֹף נִתְּוַפְּחָתִי עִם
חֲכָם מַחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל, וְהִרְאָנִי אֶת יָדוֹ הַחֲזָקָה בַּתּוֹרָה מוֹרְשָׁה לָהֶם
מִסִּינִי, וְהִמְשִׁיךְ לִבִּי בְּדִבְרֵי תּוֹרָה, בְּהִרְאוֹתָיו לִי אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים
בְּשִׁמּוֹת הַקְּדוּשִׁים אֲמִתִּיִּים וְנִגְלִים לַחוּשׁ, וְאֲנִי בַּעַר בִּלְתִּי יוֹדֵעַ, כִּי
רַב הַדְּבָרִים הֵם לְמַעַלָּה מִהַשְּׁכָל, וְכֹאֲשֶׁר רָאִיתִי זֶה נִתְּתִי לִבִּי
לְהִתְבּוֹנֵן בְּכָל כַּחַי בְּדַת יְהוּדִים, וְהִנֵּה כָּלָה מִיַּסְדָּת עַל אֲבָנִים
שְׁלֵמוֹת, לֹא כְּחֲכָמַת הַפִּילֹסוֹפִיָּה הַחֲשֻׁכָּה. לָכֵן תַּלְמִידֵי הַנְּעִים
אֶלְכַּסְנֵדֶר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל, אֵל יִטְעוּף סִפְרִי, גַּם לָךְ גַּם לַחֲבֵרֶיךָ
הַפִּילֹסוֹפִים, כִּי אֵלּוּ הָיִיתִי יָכוֹל עֲתָה לְקַבֵּץ כָּל סִפְרֵי אֲשֶׁר נִתְּפַשְׁטוּ
בְּאַפְסֵי אֶרֶץ, הָיִיתִי שׁוֹרְפָם בְּלִי יִשְׂאָר אֶחָד וְכו', שֶׁרַב הַיּוֹדְעִים
עַל-פִּי שְׁכָל הֵם בְּדָאִים, כִּי הֵהָיוּ עֵינַי הַפִּילֹסוֹפִיָּה בְּדָאִית וְכו',

והייתי בוחר מחנך לנפשי משיתפשטו ספרי, כי תופסי תורה ילכו לאור באור החיים ותופשי פילוסופיה ילכו לבאר שחת, וגם אני עתיד להעניש נגד כלם וכו', עד כאן לשונו.

הרי לך מכמה ספרים מגנות וחמר אסור למוד ספרי חקירות ואפיקורסות דברי הפילוסופים, ובדבר כזה אין חולקין כבוד לרב (עין ברכות יט:), אפלו שיהיה גדול שבגדולים, ובפרט שרבנו ו"ל הזהיר והחמיר מאד מאד לבלי ללמד בהם, וכפי כל הנ"ל, לדעתי, אין עוד מה להצדיק מה שכתוב בחיי-מוהר"ן בסעיף הנ"ל, והשם יתברך יזכנו לאמונת חכמים, ונזכה להתקרב באמת אל רבנו ו"ל, שהוא הצדיק האמת.

הדורש שלומך...

ג' קו.

בעזרת השם יתברך, אור ליום רביעי לסדר חיי שרה ה'תש"ם.

שלום לידיד נפשי הרב החסיד היקר מאנשי שלומנו האמתיים, שותה בצמא דברי הנחל נובע מקור חכמה, זכותו יגן עלינו ... גרו יאיר.

מכתבך היקר לנכון קבלתי, וגם האברך ... גרו יאיר, מסר לי פנים אל פנים השליחות. והנה להצדיק את עצמי — או שלא יועיל, או שלא נצרך וכו', תדעו כי השם יתברך הכניס בי עקשנות עצומה, וברוך הוא וברוך שמו, שזה לי כ"ב שנים שאני לומד בספרי רבנו ו"ל, וזה לי יותר מחמש-עשרה שנים שאני מוסר נפשי בהדפסת והפצת ספרי רבנו ו"ל, ואשר כל אלו "הזקנים" של עכשו, שהם זקני עם הארץ, זקנים מאריכי ימים, שאין בהם שלמות (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ד'), ישנו כל השנים שנת קבע, שנה ערבה ומתקה, ולא עשו שום דבר בעסק הדפסה והפצה. ותהלה לאל, מבית מדרשנו יצאו כבר במשך אלו השנים קרוב לחצי מליון ספרים, ומה גם שמבית מדרשנו יצאו ... ואחיו ... אשר הם חניכי בית מדרשנו, וגם הם הדפיסו והפיצו ספרי רבנו ו"ל למאות